

Verslag sessie met De Ethische Data Assistent (DEDA) Gemeente Groningen - 2 juni 2020

DEDA is ontwikkeld door de Utrecht Data School, Universiteit Utrecht. Hiermee kunnen gemeenten en andere overheidsorganisaties hun dataprojecten doorlichten op mogelijke ethische knelpunten en hun ethische beraadslaging documenteren.

Project: Vernieuwing applicaties sociaal domein

Moderatoren: ██████████ (Groep 1) en ██████████ (Groep 2)

Deelnemers groep 1: ██████████, ██████████, ██████████, ██████████, ██████████, ██████████

Deelnemers groep 2: ██████████, ██████████, ██████████, ██████████, ██████████, ██████████

Welke vragen zorgden voor veel discussie?

Groep 1: De projectdefinitie en de scope van het project is voor nog niet voor alle deelnemers geheel duidelijk. Samen bepalen wat het project precies inhoudt, welke data er wordt gebruikt en wat het doel is duurde daarom wat langer. Hier zit nog niet iedereen op één lijn. De onderwerpen bij data gerelateerde overwegingen zorgden bijna allen voor veel discussie, voornamelijk m.b.t. het gebruik van algoritmen.

Groep 2: Het vaststellen van de waarden die voor gemeente Groningen belangrijk zijn, zorgde voor veel discussie. Het lukte niet om maar 3 belangrijke waarden te noemen, de groep gaf er uiteindelijk 9. De vragen waarbij een afweging nodig was tussen verschillende waarden, riepen veel goede, ethische discussies op. Bijvoorbeeld bij de vraag of een buurman straks mee mag kijken in de gegevens van een inwoner, als die inwoner dat wil. Daarbij moet je een afweging maken tussen dienstbaarheid en betrouwbaarheid.

Vragen waren soms lastig te beantwoorden omdat niet iedereen in het projectteam zit en niet volledig op de hoogte is van het project. Over het precieze doel van het project bestond daarom onduidelijkheid.

Wat zijn de belangrijkste ethische knelpunten?

Groep 1: Het heel precies gebruiken van de juiste data voor het juiste doel. Vaak heb je veel informatie helemaal niet nodig. De kans bestaat dat dit misgaat. Daarnaast zijn uitlegbaarheid van algoritmen en scope van het werken met algoritmen belangrijke uitdagingen, zeker wanneer er sprake is van complexe algoritmen. De vraag hierbij is ook hoe transparant men kan en wil zijn. Het betrekken van alle partijen bij het project, het centraal stellen van de mens, en transparant zijn over het project is voor de groep van belang, maar in de praktijk levert dit waarschijnlijk uitdagingen op. Hier ontstaat een spanningsveld tussen transparantie en praktische uitvoering.

Er werden tevens een groot aantal zorgen geformuleerd, welke betrekking hadden op: de grootte van het project (wat kan resulteren in het overzicht verliezen), een potentieel gebrek aan sturing en ICT-kennis, en of medewerkers zich kunnen aanpassen wanneer de nieuwe informatieomgeving wordt geïmplementeerd.

Groep 2: Voorbeeld van de buurman: in hoeverre is toestemming van een inwoner genoeg om iemand te laten meekijken in zijn/haar data met een 'schimmig' e-mailadres? Als gemeente moet je wel goed na kunnen gaan wie die persoon precies is en of diegene wel correct gemachtigd is door de inwoner. Bij deze vraag staan de waarden dienstbaarheid en betrouwbaarheid/zorgvuldigheid tegenover elkaar.

Een ander belangrijk punt bij het toepassen van algoritmes is dat je daar helder over communiceert en daar draagvlak voor creëert. Hier moet je de politiek ook bij betrekken. De inzet van algoritmes kan bijv. impact hebben op functies: bepaalde taken kunnen verdwijnen of er kunnen nieuwe taken bij komen. De mensen die het betreft moet je hier goed in meenemen. Eigenlijk gaat de hele organisatie hiermee een verandertraject in: iedereen moet wel mee kunnen en willen gaan in de ontwikkelingen.

Wat zijn nieuwe en verrassende inzichten?

Groep 1: Het is nog onduidelijk wie de eindverantwoordelijke voor dit project is, en of de verantwoordelijkheden voor die persoon helder zijn.

De wil om samen te werken is groot bij veel collega's!

Groep 2: Communicatie: wat jij als gemeente heel belangrijk kan vinden, kan een inwoner misschien wel niets schelen. Technische woorden ('centrale database') kunnen al snel publieke verontwaardiging oproepen. Afweging tussen communicatie/transparantie en betrouwbaarheid.

Overigens was bij groep 2 glashelder wie eindverantwoordelijk is voor dit project: Aaldert van Lingen, directeur inkomensdienstverlening en opdrachtgever van dit project.

Onder welke voorwaarden willen we wel/niet met dit project doorgaan?

Groep 1: De groep wil doorgaan wanneer het bijdraagt aan alle doelen. Deze zijn geformuleerd in de projectdefinitie als: Meer integraliteit, efficiënter, overzichtelijker, proactiever, dienstverlenend. Transparantie.

Groep 2: We willen doorgaan met dit project, onder de voorwaarde dat duidelijk en actief wordt gecommuniceerd over het doel van het project en hoe toegang tot data van burgers wordt geregeld. Ook moeten we de politiek betrekken bij de vraag over hoe ver we gaan met het inzetten van algoritmes/technologie.

Wat zijn de belangrijkste actiepunten?

Groep 1: Er zijn niet zo veel actiepunten geformuleerd, maar uitzoeken wie eindverantwoordelijke werd hier nog genoemd als een belangrijk actiepunt.

Groep 2: Er moet een maatschappelijk en politiek debat gevoerd worden over inzet van algoritmes en technologie en hoe ver de gemeente Groningen daarin wil gaan. Communicatie en draagvlak creëren bij inwoners en medewerkers voor dit project, omdat er al snel publieke verontwaardiging kan ontstaan bij inzet van dataprojecten.